

Mevlevîliğin Türk Dünyasındaki Serüveni

A Brief Story of Mawlawiya in the Turkish World

Sultan Veled'in dönemin önemli kişileriyle kurmuş olduğu yakın ilişkiler sayesinde Mevlevîliğe hizmet eden vakıfların sayısı da oldukça artmış ve faaliyetleri önemli ölçüde genişlemiştir. Bununla birlikte Sultan Veled döneminde temelleri atılan ve belirli ritüellerle sistemleştirilen Mevlevîliğin yine bu dönemde, Anadolu topraklarında hızla yayılmaya başladığını da görüyoruz. Özellikle Afyon ve Kütahya'da Mevlevîlerin sayısı artmış; Çelebi Hüsameddin'in halifesi Alâeddin Amasya'da, Sultan Veled'in halifeleri Şeyh Süleymân-ı Türkmânî Kırşehir'de, Hüseyin Hüsameddin Erzincan'da, Ulu Ârif Çelebi'nin halifesi Ahî Mehmed Bey Karaman'da, Sührâb-ı Mevlevî Sultâniye'de tekkeler, bu tekkelerle beraber de ihtiyaçların karşılanması için vakıflar kurmuşlardır.

Ayrıca gönderilen halifeler gittikleri yerlerde Mevlevîlik tarikatını hem tanıtıyor, hem yaygınlaştırıyor, hem de bu yolda hizmet ediyorlardı. Diğer taraftan bu elçiler gittikleri her yerde büyük bir sempati ve saygı ile karşılanıyor; hem Mevlevî halifelerin tarikata uygun duruşları sayesinde hem de Mevlevî zaviyelerinde okutulan Hz. Mevlânâ'nın fikirleri ve eserleri, semâ ve musîkî sayesinde Mevlevîlik gönülleri fethediyordu.

Sultan Veled'in, babasının Mesnevî'sini örnek alarak kaleme almış olduğu İbtidânâme adlı eseri ile Hz. Mevlânâ'ya 40 yıl müritlik yapmış Sipehsâlâr'ın

Owing to the close relations of Sultan Walad with the eminent figures of the time, there happened a considerable increase in the number of pious endowments (waqf) serving Mawlawiyya, which also expanded their sphere of activities. Likewise, in the same period, Mawlawiyya, which had been founded and systematized with certain rituals during the time of Sultan Walad, rapidly spread across the Anatolian lands. The number of Mawlawi affiliates increased in Afyon and Kütahya in particular and lodges (tekke) and simultaneously pious endowments (waqf) to meet their needs were established in Amasya by Ala al-Din, halife (successor) of Chelebi Husam al-Din; in Kırşehir by Sheikh Suleiman Turkmani and in Erzincan by Husain Husam al-Din (both of whom were halifes of Sultan Walad); in Karaman by Akhi Mehmed Beg, halife of Ulu Arif Chelebi, and in Sultaniye by Sohrab Mawlawi.

These halifes sent to various places not only familiarized the people with the Mawlawi order, but they also spread the order around and served the path. Further, these representatives were received with great sympathy and respect wherever they visited. Everywhere Mawlawiyya won the hearts of the people thanks to the attitudes of the Mawlawi halifes duly representing the order and also thanks to the ideas and works of Hadrat Rumi, as well as semâ' and music practised and recited in Mawlawi lodges.

Risâle'si bu döneme denk gelmekte ve bu eserler Mevlevîlik tarihinin ilk kaynakları olarak vasıflandırılmaktadırlar.

1312 yılında Sultan Veled Hakk'a yürüdüğünde artık, Mevlevîlik Yolu'nun esasları büyük ölçüde belirlenmiş ve bu kurallar çerçevesinde akın akın gelen gönül dostlarına İslâm'ın güzellikleri bir başka üslupla sunulmaya başlanmıştı.

Mevlevîliğin en çok yayıldığı dönem ise, Sultan Veled'den sonra meşihatta bulunan oğlu Ulu Ârif Çelebi zamanıdır. Ulu Ârif Çelebi henüz babasının zamanındayken kendini yetiştirip bu 'yol'da ilerlemiş bir zattı. Ârif Çelebi, Mevlevîliği anlatmak ve yaymak için ömrünün büyük kısmını yollarda geçirmiş, babası Sultan Veled gibi bütün iktidar zümreleriyle iyi ilişkiler içerisine girip kendini sevdirmişti. Kaldı ki Mevlevîliğin yayılmasında ve bu denli kabul görmesindeki en büyük etken de bu ilişkiler olmuştur.

Ulu Ârif Çelebi Anadolu ve İran tarafına yaptığı seyahatlerle Mevlevîliği yaymak için çaba sarf etmekteydi. Karaman, Beyşehir, Aksaray, Akşehir, Afyon, Amasya, Niğde, Sivas, Tokat, Birgi, Denizli, Alanya, Bayburt, Erzurum ve devamında Tebriz'de kurulan Mevlevîhâneler ve vakıflar, onun bu ziyaretleri sırasında attığı temeller sayesinde kurulmuştu. Aynı dönemde Muğla ve Lazkiye ise, Konya gibi birer tasavvuf merkezi haline gelmiştir. Kaynaklarda bu dönemde sadece Mevlevîhâneleri olan kasabalardan ve hatta tamamı Mevlevî olan köylerin varlığından söz edilmektedir. Ulu Ârif Çelebi'nin bu seyahatlerinin birçoğuna katılan Eflâkî Dede de Bahâeddin Veled, Şems-i Tebrizî, Hüsâmeddin Çelebi, Kuyumcu Selâhaddin, Hz. Mevlânâ ve çağına kadar olan çocuklarının menkıbelerini toplayarak yazdığı Menâkıbü'l-Ârifin adlı eseriyle Mevlevîlik tarihini yazmayı gelenek haline getirecektir.

Ulu Ârif Çelebi'nin 1320 yılındaki vefatından sonra posta kardeşleri Şemseddin Âbid (ö.1338) ve Hüsâmeddin Vâcid (ö.1342) Çelebiler

This was the period when İbtidânâme, a work Sultan Walad wrote by following the example of his father's Mathnawi, and Risâle (Treatise), the work of Sepahsalar, who was a disciple to Hadrat Rumi for forty years, were written as the first sources of the history of Mawlawiyya.

By the time Sultan Walad passed away in 1312, the tenets of the path of Mawlawiyya had largely taken shape and started to offer along these lines the delicacies of Islam to the people of heart who were coming in crowds.

The peak of the expansion of Mawlawiyya was the time of Ulu Arif Chelebi, who acted as the sheikh after Sultan Walad. Ulu Arif Chelebi was a man who cultivated himself to progress in this 'path' already at the time of his father. He spent most of his life en route to preach and popularize Mawlawiyya and just like his father Sultan Walad, he was much loved and favored by all ruling circles of the time. After all, it was largely thanks to these close relations that Mawlawiyya spread and was widely accepted.

Ulu Arif Chelebi endeavored to spread Mawlawiyya with his travels around Anatolia and Iran. The Mawlawi convents and waqfs in Karaman, Beyşehir, Aksaray, Akşehir, Afyon, Amasya, Niğde, Sivas, Tokat, Birgi, Denizli, Alanya, Bayburt, Erzurum, and afterwards in Tabriz could be founded thanks to his initial efforts during these visits. During the period in question, Muğla and Latakia were transformed into sufi centers just like Konya. We learn from contemporary sources about the presence of towns that solely included Mawlawi convents and even villages with entirely Mawlawi population. Joining Ulu Arif Chelebi in most of his travels, Eflâkî Dede would make Mawlawi hagiography a tradition with his Manaqib al-'Arifin (The Glorious Deeds of the Sages), in which he compiled the stories about the virtuous deeds of Baha al-Din Walad, Shams Tabrizi, Husam al-Din Chelebi, the goldsmith Salah al-Din Zarkub, Hadrat Rumi, and his descendants who had lived up until his time.

Kayı Boyu damgalı bir sikke kalıbı / A sikke mold with a Kayı Phratry stamp

oturmuş ve cedlerinden öğrendikleri gelenek üzere Mevlevîliği yaymak isteseler de Anadolu'daki siyasî karışıklıklar nedeniyle bunda muvaffak olamamışlar, ellerindeki imkânlarla ancak tarikatın ayakta kalmasını sağlamışlardır. Ancak yine de XV. ve XVI. yüzyıllara gelindiğinde dönemin ve coğrafyanın tüm çalkantılarına rağmen Mevlevîliğin Anadolu coğrafyasının tamamına yayıldığını görmekteyiz.

Ulu Ârif Çelebi'nin oğlu I. Emir Âlim Çelebi'nin ise gelenek üzere iki amcasından sonra makama geçmesi gerekirken, kendisi gittiği İran ve Türkistan seyahatinden geri dönememiş ve âkıbeti hakkında da bir mâlumat elde edilememiştir. Bazı kaynaklar ise onun Türkistan bölgesinde Mevlevîliği yayıp 1350 yılında da oralarda vefat ettiğini kaydetmektedir.

Emir Âlim Çelebi'nin vefat ettiğine dair haber Konya'ya ulaşınca makama geçme hakkı küçük kardeşi Emir Âdil Çelebi'ye verilmiş ve bu zât da 18 yıl meşihatta bulunarak tarikatı idare etmiştir. Konya'nın Karamanoğulları elinde bulunduğu bir dönemde postta bulunan Emir Âdil Çelebi bu hükümdarlığın liderlerini ve ileri gelenlerini de aydınlatmış ve hatta bazıları da müridi olmuştur.

Çelebi'nin vefatından sonra Şemseddin Âbid Çelebi oğlu II. Emir Âlim Çelebi 27 yıl makamda meşihatta bulunmuştur. Kendisi bu süre içerisinde Karaman'da medfun bulunan Hz. Mevlânâ'nın annesi Gevher Hatun ve ağabeyi Muhammed Alâeddin'in türbelerini onartmış ve bitişğine bir cami ve Mevlevihâne tesis ederek buralara vakıflar bağlanmasını sağlamıştır.

Sultânü'l Ulemâ Bahâeddin Veled 1201 tarihinde Karaman'a gelmiş, Sultan Alâeddin Keykubat'ın ısrarlı davetleri üzerine Konya'ya gitmeden evvel oğulları ve diğer aile fertleriyle birlikte burada kalmıştır. Hz. Mevlânâ, hanımı Gevher Hatun ile burada evlenmiş, Sultan Veled ve Alâeddin Çelebiler de burada dünyaya gelmişlerdir. İşte bu sebeplerden Karaman'ın Mevlevîlik tarihinde ayrıca bir önemi bulunmaktadır.

1395 yılında II. Emir Âlim Çelebi'nin Hakk'a yürümесinden sonra ise yerine Emir Âdil Çelebi oğlu II. Ârif Çelebi geçmiştir. Ancak o da siyasî çalkantılar içinde bulunan Anadolu'da tarikatını fazla genişletmeye imkân bulamamış; ancak cediti Hz. Mevlânâ'nın türbesini esaslı bir onarıma vesile olmuştur. 26 yıl makamda bulunduktan sonra 1421 yılında vefat eden Ârif Çelebi'den sonra tarikatın başına II. Âdil Çelebi geçmiştir.

Pîr Âdil Çelebi, meşihatta bulunduğu sürede Sultan Veled'den sonra fazla bir değişikliğe uğramayan semâyî aslına sadık kalarak yeniden yapılandırmış, tarikatın usullerini de gözden geçirerek yeni bir oluşum yoluna gitmiştir. Ancak Pîr Âdil Çelebi bu düzenlemeleri yapmakla birlikte, aynı dönemde oluşup yaygınlaşmaya başlamış olan Bektâşîlik, Halvetîlik ve Kâdirîlik gibi tarikatların esaslarını da incelemiş

Following the death of Ulu Arif Chelebi in 1320, he was succeeded on the sheepskin (pôst) by his brothers, Shams al-Din Abid (d.1338) and Husam al-Din Wajid (d.1342), who wished to spread Mawlawiyya following the example of their predecessors; however, they failed to do so due to the political turmoil in Anatolia, but only managed to maintain the order with their limited means. Still, despite all the turmoil in this part of the world in that period, by the 15th and 16th centuries, Mawlawiyya had expanded throughout Anatolian lands.

Although the tradition required that Amir Alim Chelebi I, the son of Ulu Arif Chelebi, should have succeeded his two uncles as the master, he did not come back from his travels in Iran and Turkestan and no information is available on his fate. Yet, some sources record that he tried to expand Mawlawiyya in Turkestan and died there in 1350.

Once the news about the death of Amir Alim Chelebi reached Konya, his brother Amir Adil Chelebi was selected as his successor and acted as the sheikh and master for 18 years. During the tenure of Amir Adil Chelebi, Konya was ruled by the House of Karaman, the leaders and the notables of which he enlightened and some even became his followers.

Following the decease of Amir Adil Chelebi, Amir Alim Chelebi II, the son of Shams al-Din Abid Chelebi, served as the grand sheikh for 27 years. During his tenure, he restored the tombs of Gevher Khatun and Mohammad Ala al-Din, the mother and elder brother of Hadrat Rumi who were interred in Karaman and built a mosque and Mawlawi convent near them, to which he attached waqfs.

Baha al-Din Walad, Sultan al-Ulama, came to Karaman in 1201 and stayed here for some time with his sons and other members of the family before leaving for Konya upon insistent invitations by Sultan Ala' al-Din Kayqubad. Karaman was the place where Hadrat Rumi married Gevher Khatun and Sultan Walad and Ala' al-Din Chelebi were born. That is why the city has a special place in the history of the Mawlawi order.

Upon his decease in 1395, Amir Alim Chelebi II was succeeded by Arif Chelebi II, the son of Amir Adil Chelebi. However, he did not have the means to expand the order in Anatolia, which was then undergoing political turmoil. Still, he played a part in the thorough renovation of the tomb of his ancestor Hadrat Rumi. Passing away in 1421 after 26-year of tenure, Arif Chelebi was superseded by Adil Chelebi II.

Though remaining almost the same since the time of Sultan Walad, semâ' underwent some authentic revisions at the hands of Pîr Adil Chelebi, who also revised the ways of the order towards reconstruction. While doing such revisions, Pîr Adil Chelebi also examined the tenets of other orders that were under formation and expansion in the same period such as Bektashi-

Galata Mevlevihânesi'nde semâ
Sema' at Galata Mawlawi convent

ve Mevlevîliği bunlardan belirli çizgilerle ayırmaya özellikle dikkat etmiştir. Kaldı ki zaten bu düzenlemelerin en önemli amacı da Mevlevîliğin coğrafyadaki diğer tarikatlarla karışmasını engellemek ve onu kendine has kural, gelenek ve ritüellerle diğerlerinden ayırmaktı. 39 yıl meşihatta bulunan II. Âdil Çelebi de, 1560 yılında Hakk'a yürümüş ve yerine oğlu Cemâleddin Çelebi geçmiştir.

Cemâleddin Çelebi dönemi (1460-1509) Mevlevîliğin olduğu kadar Konya ve Anadolu tarihinin de önemli köşe taşlarının konulduğu bir çağ olmuş, Konya bu döneme tekabül eden 1467 tarihinde Osmanlı topraklarına katılmıştır. Diğer taraftan Hz. Mevlânâ'nın torunu Mutahhara Hatun'un kızı Devlet Hatun'unun torunu olan II. Bayezid, cediti olarak gördüğü Hz. Mevlânâ'nın yoluna ve dergâhına önemli hizmetlerde bulunmuş ve Mevlevîliğin Anadolu'da yayılması için maddî mânevî büyük desteklerde bulunmuştur.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Mevlevîliğin yayılması ve yükselmesinde en çok emeği geçen isim ise, Hz. Mevlânâ'nın soyundan gelen inas çelebilerden, yani Hz. Mevlânâ'nın anne tarafından torunu olanlardan Dîvâne Mehmed Çelebi'dir. Dîvâne Mehmed Çelebi ve müridi Şâhidî Dede sayesinde Mevlevîlik Afyon, Denizli, Kütahya, Bursa, Muğla, Isparta, Burdur, Aydın, İzmir, İstanbul ve çevresinde yayılmış ve buralarda Mevlevîhâneler kurulmuştur.

Aşk-ı ilâhî ile kendinden geçmiş bir yol gösterici olan Dîvânî Çelebi, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında da önemli hizmetlerde bulunmuş, Yavuz ile Kanûnî Sultan Süleyman başta olmak üzere devrinin önemli devlet adamlarını etkilemiş ve kendine bağlamıştır. Afyon civarında Sandıklı, Burdur, Eğirdir Mevlevîhâneleri; İstanbul'daki Galata Mevlevîhânesi; Halep, Mısır, Cezayir, Midilli, Lazkiye ve İran topraklarında kurulan Mevlevîhâneler Sultan Dîvânî'nin eserleridir.

Yıldırım Bayezid'in oğlu Mehmed'in ise, Osmanlı padişahlarının aldığı 'Sultan' unvanı yerine Mevlânâ soyundan gelenlere verilen 'Çelebi' unvanını tercih etmesi Mevlevîliğe verilen önemin ne denli büyük olduğuna bir delildir. Cemâleddin Çelebi de 49 yıllık meşihatı döneminde bu ilgi ve yakınlığı olumlu bir şekilde kullanarak bu yola büyük hizmetler etmiştir. Cemâleddin Çelebi'nin 1509 yılında vefatından sonra yerine torunu olan inas çelebilerden Hüsrev Çelebi geçmiştir. Usûl gereği makama Cemâleddin Çelebi'nin oğlu Kadî Mehmed Paşa'nın geçmesi gerekirdi ancak kendisi babasının sağlığında vefat ettiği için hizmeti de onun oğlu Hüsrev Çelebi almış ve 62 yıl meşihatta kalmıştır.

Hüsrev Çelebi ise, 1561 yılında Hakk'a yürümüş ve yerine oğlu Ferruh Çelebi geçmiştir. Ferruh Çelebi de türbeyi babası döneminden kalan zengin vakıflarla rahat bir şekilde idare ettirmiş ve aynı zamanda da Karatay Medresesi'nin müderrisliğini yapmıştır.

yıya, Khalwatiyya and Qadiriyya and took pains to differentiate Mawlawiyya from these orders. After all, such revisions mainly aimed to avoid any obscurity between Mawlawiyya and the other orders in the country, and to distinguish the Mawlawi order from its counterparts with its distinctive rules, traditions and rituals. After his 39-year term, Adil Chelebi II passed away in 1560 and was succeeded by his son Jamal al-Din Chelebi.

The tenure of Jamal al-Din Chelebi (1460-1509) was a turning point for not only Mawlawiyya but also for the history of Konya and Anatolia. Konya was annexed by Ottomans in 1476 during his time. On the other hand, Bayezid I's mother was Devlet Khatun, who was the daughter of Mutahhara Khatun, a descendant of Hadrat Rumi. Therefore, regarding Hadrat Rumi as his ancestor, Bayezid II made important contributions to his path and convent (dergâh), lending crucial support of all kind in the expansion of Mawlawiyya in Anatolia.

It was Divane Mehmed Chelebi, an "inas çelebi" meaning a maternal grandson of Hadrat Rumi, who made the greatest contribution to the expansion and advancement of Mawlawiyya in the 15th and 16th centuries. Thanks to the efforts of Divane Mehmed Chelebi and his disciple Shahidi Dede, Mawlawi order expanded in Afyon, Denizli, Kütahya, Bursa, Muğla, Isparta, Burdur, Aydın, İzmir, Istanbul and their vicinities, with newly-built Mawlawi convents.

A guide overwhelmed with divine love, Divane Chelebi rendered significant services during the Egyptian campaign of Selim I, and had great influence upon important rulers of his time, chiefly Selim I and Suleiman the Magnificent, who were deeply attached to Divane Chelebi. It was Sultan Divane who built the Mawlawi convents in Sandıklı, Burdur and Eğirdir around Afyon; Galata Mawlawi convent in Istanbul; and other convents in Aleppo, Egypt, Algeria, Lesbos, Latakia and Iran.

Mehmed I, the son of Bayezid I, preferred to use the title 'chelebi', granted to the descendants of Rumi over the title of 'sultan' given to Ottoman rulers, which was a sign of the great respect for Mawlawiyya. Jamal al-Din Chelebi turned this rapport to good account and rendered significant services to the path throughout his 49-year tenure. Upon the death of Jamal al-Din Chelebi in 1509, he was succeeded by his grandson, Khusraw Chelebi, who was also an inas çelebi. In fact, Qadi Mehmed Pasha, son of Jamal al-Din Chelebi, should have been the hereditary successor; however, he had died during his father's tenure so Khusraw Chelebi took over the duty and served as the master of the path for 62 years.

When Khusraw Chelebi passed away in 1561, he was succeeded by his son Farrukh Chelebi. He easily managed the shrine (turbe) through the revenues of the affluent waqfs handed down to him by his father and also served as the mudarris (Islamic seminary instructor) in Karatay Madrasa. Nevertheless, certain opponents of

Ancak Ferruh Çelebi'nin bu yönü, birtakım muhalif kişilerin hoşuna gitmemiş ve dedikodulara sebebiyet vermiştir. Bu dönemlerde tahtta ise, Kanûnî'nin oğlu Sultan II. Selim bulunmaktadır. II. Selim önceleri Konya'da vali iken Hz. Mevlânâ dergâhına bağlanmış, oradan feyizlenmiş ve bu bağlılığın eseri olarak da dergâhın yanına Selimiye Camii'nin inşası emrini vermişti. Bu sıralarda Ferruh Çelebi hakkında, padişah nezdinde saygın bir yere sahip olmasından da kaynaklı olarak, bolluk içinde bir hayat sürdüğü söylentileri yayılınca, Mevlevîlik tarihinde bir ilk yaşanmış ve bir padişah Mevlânâ Dergâhı Postnişinliği görevine müdahale etmiştir. Bu olay sonucu Ferruh Çelebi, padişah tarafından azledilerek İstanbul'a sürgüne gönderilmiş; 30 yıl meşihatta bulunduğu sürenin 18'i İstanbul'da sürgünde geçmiştir. Bu sebepten kendisinin 12 yıl makamda oturduğu kabul edilmektedir.

Ferruh Çelebi'nin 1591 yılındaki vefatının ardından makama Sultan III. Mehmed'in emriyle oğlu I. Bostan Çelebi oturmuştur. Kendisi 1630'da Hakk'a yürüyene kadar bu görevde kalmış ve böylece meşihatı 39 yıl sürmüştür. Bu dönem tarih sahnelerinde Mevlevîliğin sarayla arasının tekrar sıkılaştığı bir dönem olarak görülmektedir. Zira Sultan I. Ahmed ve devlet erkânından birçok kişi yola bağlılıklarını bildirmiş ve ziyaret ve destekleri sayesinde de Mevlevîlik yeniden bir heyecan ve hareketlilik kazanmıştır. Bostan Çelebi zamanında Mevlevîlik yeniden Anadolu, İstanbul, Balkanlar, Mısır, Suriye ve Kuzey Afrika gibi önemli bölgelere yayılmıştır.

Bostan Çelebi'nin vefatından sonra yerine kardeşi Ebubekir Çelebi geçmiş ve ne yazık ki ağabeyinin parlak geçen döneminin ardından, tahtta bulunan ve sûfî düşünceye zıt olan Sultan IV. Murad nedeniyle başlarda epey zorluklar yaşamıştır. IV. Murad ise, Ayasofya Camii vâizi Kadızâde ve çevresinin de etkisinde kalarak diğer tarikatlarla birlikte Mevlevîliğe de ciddi derecede karşı çıkmaktaydı. Bu durum tarihe "Kadızâdeler Olayı" diye yazılmıştır. Hatta öyle ki, Bağdat Seferi'ne giderken uğradığı Konya'da Mevlânâ Dergâhı'nı yıkmayı bile aklına koymuştur. Fakat burada yaşadığı bir olay neticesinde bu fikrinden vazgeçmiştir.

Farrukh Chelebi were not fond of his actions and started rumors. This happened during the reign of Selim II, son of Suleiman the Magnificent. While he was the governor of Konya, Selim II had been a member of Hadrat Pîr's lodge and enlightened by the path, as a result of which he had ordered the construction of Selimiye Mosque near the lodge. Then, upon hearing the wide-spread rumors about Farrukh Chelebi that he was living in opulence because he was favored by the sultan, for the first time in the history of Mawlawiyya, the sultan interfered with the affairs of the office of the Postnişin (The Sheikh) of Mawlawi Convent. Consequently, Farrukh Chelebi was deposed and sent to exile to Istanbul by the Sultan and spent 18 years of his 30-year tenure in exile in the capital. Therefore, he is considered to have sat on the sheepskin (pôst) for only 12 years.

Following the decease of Farrukh Chelebi in 1591, Sultan Mehmed III ordered his son Bostan Chelebi I to succeed him as the master of the path. Bostan Chelebi I served for 39 years until he passed away in 1630. His tenure witnessed the rebuilding of rapport between Mawlawiyya and the court. As a matter of fact, Sultan Ahmed I and many figures among high-ranking state officials declared their allegiance to the order, and through their visits and support, Mawlawiyya regained its past vigor. During the tenure of Bostan Chelebi, Mawlawiyya again spread to important regions such as Anatolia, Istanbul, Balkans, Egypt, Syria and North Africa.

Upon his death, Bostan Chelebi was succeeded by his brother Abu Bakr Chelebi. However, after the golden years of his brother, there were initially some difficulties at the time of Murad IV, who was opposed to Sufism. Under the influence of Kadızade, preacher of Ayasofya Mosque, and his close circle, Murad IV took a harsh stance against Mawlawiyya along with other religious orders. This event went down in history as the "Kadızadeli movement". In fact, Murad IV even considered demolishing the Mawlawi Convent in Konya on his way to the Baghdad Campaign. But he abandoned the idea as a result of an incident there.

**"Hâb-ı gafletten uyan
ey Âl-i Osmân bilmiş ol!**

**Aç gözün elden gider
taht-ı Süleymân bilmiş ol!"**

Kadızâde'nin Sultan IV. Murad'ı
sûfîlere karşı kışkırtmak amacıyla
kendisine takdim ettiği şiirin bir beyti

**"Wake up from the slumber, O
House of Osman, thou shalt know!**

**Open your eyes, or thou shalt lose
the Throne of Solomon, thou shalt
know!"**

A couplet from the poem presented
by Kadızade to Sultan Murad IV aiming
to provoke him against the Sufis

Mourad Dohsson'a ait "Mevlevi Dervişlerinin Semâsı" adlı gravür
A gravure "The Sema" of Mawlawi Dervishes" by Mourad Dohsson

Kaynaklarda zikredildiği üzere Sultan IV. Murad, dergâha geldiğinde tespihini bugün gümüş eşik denen Hz. Mevlânâ'nın mezarının olduğu yere doğru atar. Arkasından da, "Birisi alsın" diye bağırır ama kimse- nin buna cesareti yoktur. Bunun üzerine orada bulunan küçük bir kız çocuğu tesbihi almak için mezara iner ancak bundan sonra bir daha konuşamaz ve gözleri de görmez. Bunun üzerine Sultan IV. Murad Ebubekir Çelebi'ye hediyeler ihsan etmiş ve dergâhın vakıflarını daha da zenginleştirmiştir. Bu sayede Ebubekir Çelebi arkasına IV. Murad'ı alarak makamında daha da güçlenmiş ve Mevlevîlik yoluna daha güzel hizmetler yapma fırsatı bulmuştur. Ancak Çelebi için bu durum fazla uzun sürememiş ve "Dergâhın maddî imkânlarını şahsı için kullanıyor" söylentileri sebebiyle o da 1637 yılında İstanbul'a sürgüne gönderilmiştir. Kendisi burada iken 1638 yılında âlem-i cemâle intikal etmiş ve Yenikapı Mevlevîhânesi'ne defnedilmiştir.

Ebubekir Çelebi'nin sürgüne gönderildiği tarihte makam, inas çelebilerden ve Afyonkarahisar Mevlevîhânesi şeyhi Dâvâne Mehmed Çelebi soyundan Küçük Ârif Çelebi'ye geçmiştir. Kendisi buraya Afyon'dan çağırılmış ve postta 5 yıl oturmuştur.

Mevlevîliğin XVI. yüzyıla kadar olan süreçte Anadolu'dan sonra Balkanlar ve Arap Yarımadasına kadar genişlediği görülmektedir. Sultan Vele ile başlayan, Ulu Ârif Çelebi ve Sultan Dîvâne ile devam eden bu yayılma sürecinin en önemli özelliği halk tabanlı bir genişleme gerçekleşmesi, şeyh efendilerin halktan ayrılmamaları ve tekkelerin halifeler tarafından kuruluyor olmasıdır. Ancak XVI. yüzyıldan sonra Mevlevîlik artık yüksek zümreler ile ilişkiler içerisine girmiş ve ilk dönemler halifeler tarafından yaptırılan tekke- ler bu dönemden itibaren beyler, paşalar, vezirler tarafından yaptırılır olmuştur. Bu süreç ise, Mevlevîliğin halk tabanlı yayılışını sekteye uğratmış ve tarikat köylerden kasabalara, sonra da şehirlere çekilerek kendi içine kapanık bir hal almaya başlamıştır. Şehirlerdeki Mevlevîhâneler de padişah emriyle ve masrafları hazineden karşılanarak yapılıp onarılmaya başlanmıştır. İşte bu vaziyet, XVII. yüzyıldan itibaren Mevlevîliği artık adeta bir saray tarikatı haline dönüştürmüş ve bir nevî devlet müessesesi yapmıştır.

Ârif Çelebi'nin 1642 yılında vefat etmesi üzerine Hasan Çelebi oğlu Hüseyin Çelebi posta oturarak 24 yıl meşihatta bulunmuştur. Bu dönem de Sultan Deli İbrahim ve IV. Mehmed zamanına rastlamaktadır ki; ülkedeki iç karışıklıklar ve isyanlar sebebiyle Osmanlı tökezlemeye başlamıştır. Artık sahayla olan münasebeti çok daha sıkı olan Mevlevîlik tarikatı da bu durumdan nasibini almış ve yeni adımlar atamamış hatta devletin durumuna paralel olarak zaman zaman zor dönemler yaşamıştır.

Hüseyin Çelebi'nin vefat yılı olan 1666 tarihinde ise Abdurrahman Çelebi oğlu Abdülhalim Çelebi'nin ma-

As reported in the sources, upon his arrival at the convent, Sultan Murad IV threw his rosary towards the tomb of Hadrat Pîr, which is known today as the silver threshold. He then shouted "Somebody, pick it up", but no one had the courage to do so. Then, a little girl went down to the grave to pick the rosary up, but she turned mute and blind right after that moment. Upon this incident, Murad IV granted presents to Abu Bakr Chelebi and made donations to the waqf of the convent. Consequently, backed by the Sultan, Abu Bakr Chelebi grew more potent and had the chance to do greater service to Mawlawiyya. Nevertheless, this state of affairs soon changed and upon rumors that "he used the convent's means to his own interest", he was also exiled to Istanbul in 1637. In 1638, during his time in Istanbul, he passed away there and was buried at the Yenikapı Mawlawi Convent.

When Abu Bakr Chelebi was exiled, the mastership of the order was handed down to Küçük Arif Chelebi, an "inas çelebi" who was a descendant of Divane Mehmed Chelebi, the sheikh of Afyonkarahisar Lodge. He was summoned from Afyon, and occupied the sheepskin (pôst) for 5 years.

Until the XVIth century, Mawlawiyya spread to the Balkans and the Arab peninsula after Anatolia. Starting with Sultan Walad and continuing with Ulu Arif Chelebi and Sultan Divane, this expansion process was mainly distinguished by the fact that it had a popular character, the sheiks never broke their ties with the people, and the lodges were established by khalits (deputy). However, after the XVIth century, Mawlawi order now came into contact with the elite, and while the lodges were built by halifes in initial periods, then they were built by seigneurs, pashas and viziers. This process interrupted the popular expansion of Mawlawiyya, and the order withdrew from villages to towns, and then to cities, assuming a secluded character. Construction and repair works for Mawlawi convents in cities were now carried out upon the Sultan's orders and financed by the treasury, all of which turned Mawlawiyya into a courtly order and a sort of government institution after the XVIIth century.

Upon the death of Arif Chelebi in 1642, Hussain Chelebi, son of Hasan Chelebi, sat on the sheepskin (pôst) for a tenure of 24 years. This period coincides with the reigns of Sultan Ibrahim the Mad and Mehmed IV, when the Ottoman Empire started to decline as a result of domestic disturbances and revolts. Now, with much stronger relations with the site now, Mawlawi order had its share and failed to take fresh steps and even had some hard times in parallel to the country's conditions.

In 1666, when Hussain Chelebi passed away, he was succeeded by Abd al-Halim Chelebi, son of Abd ar-Rahman Chelebi, and during his tenure, Mawlawiyya went through a tumultuous period again. Similar to the predicament experienced during the reign of Murad

kama geçmesi döneminde Mevlevîlik tekrar sarsıntılı bir döneme girmiştir. Daha evvel IV. Murad döneminde yaşanan badireye benzeyen bu olay da Mevlevîlik tarihine ebced hesabı ile “yasağ-ı bed” (kötü yasak) olarak kaydedilmiştir. Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa'nın oğlu Fazıl Ahmed Paşa'nın sadrazamlığa getirildiği dönemde onun ve Sultan IV. Mehmed'in itibarını kazanarak “Hünkâr Şeyhi” sıfatıyla Vani Mehmed adlı bir hoca saraya girer. Kendisi birkaç yanlış örnek göstererek ülkedeki tarikatların artık yararından çok zararının bulunduğunu savunmuş ve tarikatların lağvedilmesi yönünde padişahın karar çıkartmıştır. Tabii bu karar, Mevlevîlik ve onun en önemli unsurlarından olan semâyı da bağlamaktadır.

1666 yılında ilan edilen ve 18 yıl süren bu yasaktan sonra Vani'nin gerçek yüzü ortaya çıkmış ve saraydan azledilmesiyle Mevlevîler ve semâ da eski ehemmiyetine kavuşmuştur. 1684 yılında meydana gelen bu yasağın kalkması da Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Naci Ahmed Dede'nin tarafından,

“Mevlevîler döndü cânâ aşk-ı Mevlânâ ile”

mısrası ile tarihe nakşedilmiştir.

Ömrü yasaklarla ve karışıklıklarla geçen Abdülhalim Çelebi, 1679 yılında Hakk'a yürümüş ve yerine oğlu Kara Bostan Çelebi geçmiştir. Kara Bostan Çelebi makama geçer geçmez, evveldeki hadiseler sebebiyle dağılan müritlerini toplamak, vakıflarına dahi el koyulan Mevlânâ Dergâhı'nı yeniden eski şaşaalı dönemlerine kavuşturmak için var gücüyle çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur. Artık sadece Mevlânâ Dergâhı'nda değil Osmanlı topraklarının dört bir köşesine yayılan diğer Mevlevîhânelerde de Mevlevîler hızla toplanmaya başlamıştır.

Kara Bostan Çelebi'nin müritlerini yeniden topladığı sırada Sultan II. Süleyman'ın Balkanlara gazaya çıkacağı haberi kendisine gelmiştir. Bunun üzerine kendisi de Mevlevîlerden bir alay oluşturarak savaşa katılmak üzere Edirne'de Sultan'a intisap etmiş ve Sultan'ın, “Efendim, siz zaferimiz için dua ediniz” cevabı üzerine de geri dönmüştür. Sultan II. Ahmed'in tahtta bulunduğu sırada ise artık son dönemlerde adet olduğu üzere Çelebi, ‘Dergâhın vakıflarını geri aldığı menfaatçiler’ tarafından Sultan'a şikâyet edilmiş ve Çelebi'nin hacca gitmesi bahanesiyle Konya'dan uzaklaştırılmış, dönüşünde de Kıbrıs'a sürülmüştür. Kısa bir müddet burada kalan Kara Bostan Çelebi daha sonra affedilmiş ve büyük bir karşılama töreniyle Konya'ya vasil olmuştur. Kendisi görevinin geri kalan kısmında da Hz. Mevlânâ Dergâhı için çalışmış, burada birtakım onarımlar yaptırmış; Yeşil Kubbe'nin çinilerini yenilemiş ve 1711 yılında yaşı hayli ilerlemişken Hakk'a yürümüştür.

Mevlânâ'nın makamı ne yazık ki bu dönemde de bazı kişilerin post kavgasına neden olmuş ve nihayetinde Kara Bostan Çelebi'nin amcası Abdurrahman Çelebi

IV, another incident took place during Abd ar-Rahman Chelebi's tenure, which went down in Mawlawi history as “yasağ-ı bed” (the vicious ban) with reference to the abjad system. After the nomination of Fazıl Ahmed Pasha, son of the Grand Vizier Köprülü Mehmed Pasha, as the grand vizier, a mentor named Vani Mehmed earned the favor of the new vizier as well as Sultan Mehmed IV, and secured for himself the title of “hünkâr şeyhi” (sultan's sheikh) in the Ottoman palace. This mentor, through certain misleading examples, maintained that religious orders in the country had now more harm than good, and convinced the sultan to issue an edict ordering the abolition of orders. Needless to say, such decision also applied to Mawlawiyya and semâ' as one of its integral elements.

18 years after this ban which had been announced in the year 1666, the true character of Vani was revealed, and upon his banishment from the Palace, both Mawlawiyya and semâ' regained their former status. Upon the lifting of the ban which took place in 1684, Naci Ahmed Dede, the sheikh of the Yenikapı Mawlawi Convent, celebrated the event with his following verse:

“Sufis went back to life with the love of Rumi”

After a life full of bans and turmoil, Abd al-Halim Chelebi passed away in 1679 and was succeeded by his son Kara Bostan Chelebi. As soon as he assumed his post, Kara Bostan Chelebi strived hard to reunite his disciples who had been scattered around due to the events in question, and to bring the Mevlana Lodge (Mevlânâ Dergâhı) – whose waqfs had even been confiscated – back to its former glory, an endeavor in which he was successful. Now, the Sufis began to rally not only at the Mevlana Lodge but also in other Mawlawi convents around all corners of the Ottoman lands.

While Kara Bostan Chelebi was reuniting his disciples, he received the news that Suleyman II would set out for the Balkans for holy war. Forming a regiment composed of the sufis, he joined the Sultan in Edirne in order to take part in the war. Yet, he returned back upon the response of the Sultan “Sir, I rather beg you to pray for our victory”. Later, during the reign of Ahmed II, “the self-seeking opportunists who had lost the waqfs back to the lodge” filed, as had now been a usual practice, complaints to the Sultan against Kara Bostan Chelebi. Consequently, taking advantage of his departure for pilgrimage, his opponents removed him from Konya and exiled him to Cyprus on his return. Staying there for a short period, Kara Bostan Chelebi was then pardoned and returned to Konya through a grandiose welcoming ceremony. For the rest of his life, he continued to serve the Mevlana Lodge, accomplishing some repair works including the renovation of the green tiles of Green Dome (Kubbe-i Hadra) and passed away in 1711 at a very old age.

Unfortunately, the seat of Rumi was the subject of several quarrels among certain figures during the period.

oğlu Mehmed Ârif Çelebi posta oturtulmuştur. Mehmed Ârif Çelebi'nin 35 yıl meşihatta bulunduğu dönem, Mevlevîliğin özellikle Balkanlar, Arap ülkeleri ve Akdeniz'deki adalarda yaygınlaşmasıyla tarihte yer alır. Bu süre içinde Bağdat, Musul, Kerkük, Halep, Hama, Humus, Şam, Kudüs, Medine, Mekke, Tebriz, Lefkoşa, Hanya (Girit), Sakız, Midilli, Serez, Belgrad, Saraybosna, Filibe, Niş, Peç, Selânik, Üsküp ve Vodi-ne gibi şehirlerde Mevlevîhâneler kurulmuş ve bölge insanlarını aydınlatmak bir görev olarak benimsenmiştir. Mehmed Ârif Çelebi ayrıca yakın dönemimize kadar ulaşan dergâhın batısındaki Sultan Veled medresesini tadilatla büyütmüş ve Çelebi çocuklarına okul olarak ihdas etmiştir. Yine bugün hâlâ ayakta duran dergâhın kuzeyindeki Çelebi misafirhanesini de o yaptırmıştır.

Mehmed Ârif Çelebi'nin bu velûd döneminden sonra yerine oğlu II. Ebubekir Çelebi geçmiştir. Şair bir zât olan Çelebi, makamda bulunduğu zamanlarda hayli çalkantılı bir dönem geçirmiş, hatta siyasete ve isyanlara adı karıştığı için idamı bile söz konusu olmuştur. Dönemin şeyhülislâmı tarafından idamı önlenen Çelebi, Manisa'ya sürülmüş (1776), affını müteakiben Konya'ya dönerek 1785 yılında burada vefat etmiştir.

Birkaç yüzyıldır, iyice genişleyen Mevlânâ ailesi artık makama geçmek için zaman zaman ikili, hatta üçlü çekişmeler içine girmeye ve bu mücadele saraya taşınmaya başlamıştı. II. Ebubekir Çelebi'nin vefatıyla da durum böyle olmuş, inas Çelebilerden Mesnevîhân Seyyid Alizâde ile zükur Çelebilerden Karaman Mevlevîhânesi şeyhi İsmail Çelebi'nin oğlu Hacı Mehmed Çelebi makama talip olmuşlardır. İstanbul'da saraya davet edilen bu iki Çelebi dinlendikten sonra makam Hacı Mehmed Çelebi'ye verilmiştir.

30 yıla yakın süren Hacı Mehmed Çelebi zamanı da Mevlevîlik tarihi açısından iyi ve kötü olayları barındıran bir dönem olmuştur. Çelebi, Mevlevî olan III. Selim'in (slt. 1789-1807) İstanbul'daki Mevlevîhâneleri sık sık ziyareti, ilgisi ve Şeyh Gâlib (v. 1799) gibi bir şairin yetiştiği dönemde bu yakınlığı yeterince kullanamamış, aksine Konya ve çevresinde meydana gelen siyasî hareket ve ayaklanmalara dahi katılarak tepki çekmiştir. Çelebi, dergâhın vakıf konularındaki anlaşmazlıklarında da epey yıpranmış ve çaresiz makamdaki çekilerek yerine dokuz yaşındaki oğlu Mehmed Said Hemdem Çelebi'yi önermiş; saraydan onun hilâfet fermanı gelmeden de 1815'te vefat etmiştir.

Hemdem Çelebi küçük yaşta Konya'daki Çelebilerle birlikte hilâfet almak için İstanbul'a gittiğinde burada büyük ilgi görmüş, hediyelerle birlikte hilâfetini de alarak Konya'ya geri dönmüştür. Hemdem Çelebi resmî olarak 44 yıl makamda bulunmasına rağmen ilk dokuz yılı yaşının küçük olması nedeniyle amcası Ferruh Çelebi'nin vekâletinde geçmiştir.

Finally, Mehmed Arif Chelebi, the son of Abdul Rahman Chelebi, who was Kara Bostan Chelebi's uncle, was brought to the post. The 35-year-long period when Mehmed Arif Chelebi served as the sheikh went down in history as the expansion of Mawlawiyya particularly in the Balkans, Arab lands and Mediterranean islands. During this period, Mawlawi convents were established in cities such as Baghdad, Mosul, Kirkuk, Aleppo, Hama, Homs, Damascus, Jerusalem, Medina, Mecca, Tabriz, Nicosia, Chania (Crete), Chios, Lesbos, Serres, Belgrade, Sarajevo, Plovdiv, Niš, Pécs, Thessaloniki, Skopje and Vodina (Edessa), where the order took on the mission of guiding the local people. In addition, Mehmed Arif Chelebi renovated and extended the Sultan Walad Madrasa located to the west of the Lodge, which survived up to the recent time, and designated it as a school for the children of chelebis. He also built the chelebi guesthouse to the north of the lodge, which is still intact today.

After this prolific period, Mehmed Arif Chelebi was succeeded by his son Abu Bakr Chelebi II. As a man of poetry, he went through quite tumultuous times during his tenure. He was even on the verge of execution once, as he was involved in politics and revolts. It was the sheikh al-Islam of the time to prevent his execution. Abu Bakr Chelebi was then exiled to Manisa (1776); and upon his pardon he returned to Konya where he passed away in 1785.

Since Hadrat Rumi's family had become quite extended over several centuries, there were at times disputes between two or three contenders for the post of sheikh, and these disputes were reverberated in the Ottoman Court. This was also the case upon the decease of Abu Bakr Chelebi, when Mesnevîhân Seyyid Alizâde, an inas Çelebi, Hacı Mehmed Chelebi, a zükur Çelebi who was the son of İsmail Chelebi (the sheikh of Karaman Mawlawi Convent) both aspired to become the sheikh. Upon hearing both chelebis who were invited to the Palace in Istanbul, the Sultan decided confer the post to Hacı Mehmed Chelebi.

The 30-year tenure of Hacı Mehmed Chelebi was a period that witnessed both favorable and unfavorable incidents in the history of Mawlawiyya. At a time when Selim III (r. 1789-1807), who was also a Mawlawi, often visited and took interest in the Mawlawi convents in Istanbul, and there was a famous poet like Şeyh Gâlib (d. 1799), Hacı Mehmed Chelebi failed to draw advantage from such rapport. On the contrary, he was opposed to by certain circles because he was involved in some political movements and even revolts taking place in and around Konya. He also lost prestige during disputes over the waqf matters of the convent. He was desperately forced to withdraw from the post and proposed his nine-year-old son Mehmed Said Hemdem Chelebi as his successor; but passed away in 1815 before the court dispatched the firman for his succession.

بذل یدرک سماع و صفادہ استغراقہ مدرسہ کلوب اول کچہ سماع ایلدی و توتو
عالم حقیقت یدگرچی جسمه ذو قدر نہایت من لم یدق لم یر فحوا پسنجہ فہم ہا

یوخبہ بن اول ذوقم و ذوق حقیقتیہ غرقم و جملہ عالمہ اولان اول ذوقک
ندرنت کیم پورمشدر سیدیش الیا کیم ذوق شوق یوب نغرا وروب
سماع شروع ایلدی استغراق مانندہ بو حالت دخی اولمز بویہ نقل اولتو

Sultan II. Mahmud ve Abdülmecid dönemlerinde meşihatta bulunan Hemdem Çelebi, kendi döneminde meydana gelen siyasî olaylarda; özellikle de II. Mahmud'un, Bektaşîlerin oluşturduğu Yeniçeri Ocağı'nı lağvetmesi sırasında tarafsızlığını korumuş ve sarayın Mevlevîlere olan itibarını artırmıştır. Yine Abdülmecid döneminde kendisine sarayda 'üstün derece nişanı' verilmiş, Mevlevîler bu ilgiyle saygınlıklarını daha da artırmışlardır. 1858 yılında Hakk'a yürüyen Hemdem Çelebi'nin dergâha yaptığı en büyük hizmetlerden biri de burada dervişlerin elinde dağınık halde bulunan kitapları toplatıp kayda geçirmek suretiyle bir kütüphane kurmasıdır.

Hemdem Çelebi'nin vefatından sonra sırasıyla 4 oğlu Mahmud Sadreddin, Fahreddin, Mustafa Safvet ve Abdülvahid Çelebiler makamda bulunmuşlardır.

Abdülvahid Çelebi 1907 yılında Hakk'a yürüdüğünde yerine oğlu II. Abdülhalim Çelebi geçmiştir. Fakat, huy bakımından babasına oldukça benzeyen Çelebi'nin makamda bulunduğu ilk yıllarında II. Meşrutiyet ilan edilmiş ve Meşrutiyetçilerin yanında yer aldığı gerekçesiyle kendisi makamdan alınarak yerine, 1909 yılında Hz. Mevlânâ soyundan Necib Çelebi oğlu Veled Çelebi (İzbudak) getirilmiştir.

Edib bir zât olan Veled Çelebi'nin şeyhlik döneminde ise I. Dünya Savaşı çıkmış ve Çelebi, Mevlevîlerden oluşturduğu bir alayla (Mücâhidîn-i Mevlevîyye) Kanak Harekâtı'na katılmak için Şam tarafına gitmiştir. Osmanlı topraklarının dört bir köşesindeki Mevlevîhâne şeyhlerinin de katıldığı bu alay, herhangi bir savaşa girmeden geri dönmüştür. 1919 yılında ise Veled Çelebi şeyhlikten azledilmiş ve yerine kendisinden önce makamda bulunan II. Abdülhalim Çelebi tekrar geçmiştir.

Abdülhalim Çelebi ilk kez makama geçtiği zaman görevden alınışını haksızlık olarak nitelendirmiş ve İttihat ve Terakkî'nin aldığı bu azil kararını yıllarca içine sindirememiştir. İttihatçıların siyasî etkinliği kaybolduktan sonra ise şeyhülislâma müracaat etmiş ve 1919 yılında tekrar Makam Çelebiliğine getirilmiş; bu dönemde Osmanlı Meclis-i Mebûsânı'nda da Konya milletvekili olarak görev yapmıştır. İkinci meşihatında da ancak bir yıl kalabilen Çelebi'nin yerine Âmil Çelebi getirilmiştir. Âmil Çelebi ise, makama geçtiği vakit hayli yaşlı ve rahatsızdır. Aynı yıl içerisinde vefat ettiği zaman, yerine II. Abdülhalim Çelebi üçüncü ve son kez posta oturacaktır.

Son dönem çelebileri arasında hayli renkli kişiliğiyle Abdülhalim Çelebi bu üçüncü kez makama geçişinde 1920-25 yılları arası meşihatta bulunmuş; bu görevinin yanı sıra seçime ilk sıradan girerek TBMM'ye Konya Milletvekili olarak katılmış ve M. Kemal Atatürk'ün ardından seçimle Meclis Başkan Vekilliği görevinde bulunmuştur.

When he went to Istanbul to secure his succession at a young age with other chelebis from Konya, Hemdem Chelebi was received with great interest and before returning to Konya, he was granted the right to succession along with gifts. Although Hemdem Chelebi officially served as the sheikh for 44 years, it was his uncle Ferruh Chelebi who acted as his regent for the first nine years of his tenure due to his very young age.

Serving as the sheikh under the reign of Mahmud II and Abd al-Majid, Hemdem Chelebi always remained neutral in the political events of his time – particularly during Mahmud II's abolition of the Janissary Corps composed of the Bektashis, which enhanced the prestige of Mawlawiya in the eyes of the Palace. During the reign of Abd al-Majid, he was granted 'order of the highest class', another incident that added to the order's prestige. Before passing away in 1858, Hemdem Chelebi rendered great services to the lodge, one of which was to build a library by collecting and cataloguing all the books haphazardly held by the dervishes.

Upon his decease, Hemdem Chelebi was succeeded by his 4 sons Mahmud Sadreddin, Fahreddin, Mustafa Safvet and Abd al-Wahid Chelebi, respectively.

The next sheikh to sit on the sheepskin (pôst) after Abd al-Wahid Chelebi's death in 1907 was his son Abd al-Halim Chelebi II, who took after his father in character. However, during his first years of tenure, constitutional regime was proclaimed for the second time and on grounds that he backed the proponents of the constitutionalist regime, he was deposed and replaced in 1909 by Valad Chelebi (İzbudak), son of Necib Chelebi and a descendant of Hadrat Rumi.

During the time of Valad Chelebi, a person with poetic skills, World War I broke out and he went to Damascus to join the Suez Canal Campaign with a regiment he formed with his dervishes (Mücâhidîn-i Mevlevîyye). Adding to its ranks other Mawlawi sheiks from all around the Ottoman lands, this regiment returned without engaging in any action. When Valad Chelebi was deposed in 1919, Abd al-Halim Chelebi II reassumed the position.

Considering for many years his first deposition as unjust, Abd al-Halim Chelebi found it hard to accept the decision of the Committee of Union and Progress (CUP). Once the CUP lost its political power, he applied to the Sheikh al-Islam, and was reassigned in 1919 as the (The Chelebi of the Maqam); a period during which he also served as the deputy of Konya in the Ottoman Parliament. But as he managed to serve as the sheikh for only a year during his second tenure, Abd al-Halim Chelebi was then succeeded by Amil Chelebi. Being very old and sick, Amil Chelebi deceased the same year to leave the post to Abd al-Halim Chelebi II again for the third and last time.

Çelebi bundan önce de Millî Mücadele günlerinde göstermiş olduğu başarılı tutumlarından dolayı TBMM tarafından İstiklâl Madalyası'yla onurlandırılmıştır. Abdülhalim Çelebi, milletvekilliği sona erdikten sonra tekrar Konya'ya dönmüş, bir müddet dergâhın hizmetinde bulunmuş, sonra da İstanbul'a giderek orada bir otel odasına yerleşmiştir. Ama ne acıdır ki, bu otel odasının balkonundan düşerek ya da menfur bir olaya kurban giderek vefat etmiştir. Bu olaydan sonra ise makama Veled Çelebi (İzbudak) ikinci kez geçmiştir.

TBMM'de Yozgat ve Kastamonu milletvekilliklerinde bulunan ve Mesnevî'nin tamamını Türkçeye çeviren Veled Çelebi'nin ikinci şeyhliği de uzun sürmemiş ve 1925'te çıkarılan Tekke ve Dergâhların Kapatılması Kanunu ile ülkedeki bütün tekkeler gibi Mevlânâ Dergâhı da kapanmıştır.

Abdülhalim Çelebi vefatından önce bu konuyu Atatürk'le konuşmuş ve onun da onayını alarak oğlu Mehmed Bâkır Çelebi'yi Halep'teki Mevlevîhâneye şeyh olarak atamıştır. İşte bu tarihten itibaren Mevlevîliğin resmî merkezi Suriye Devleti tarafından lağvedildiği 1944 tarihine kadar Halep Mevlevîhânesi olmuştur. Mehmed Çelebi Halep'te meşihatta bulunduğu dönemde usûlû gereğince Mevlevîliğe hizmet ederken, Hatay'ın anavatana katılması hususunda da hayli yardımları ve gayretleri olmuş; bu yüzden Suriye'de hüküm süren Fransız yetkililerinin tepkisini çekmiştir. Çelebi, daha sonra Suriye ve orada bulunan Fransız idareciler tarafından casuslukla itham edilmiş; bir aile ziyareti için gittiği İstanbul'dan bir daha Suriye'ye geri dönmesine izin verilmemiştir. Bu dönemde ise Halep'teki Mevlevîhânenin şeyhliğine kardeşi Şemsül Vahid Çelebi vekâlet etmiş, ağabeyinin 1943 yılında İstanbul'daki vefatından sonra ise Suriye Hükümeti onun resmî makamını onaylamamış ve 1944 yılında Halep Mevlevîhânesi'ni de kapatarak bu makamın resmen sona ermesine neden olmuştur.

A man of colorful personality among the later chelebis, Abd al-Halim Chelebi served as the sheikh between 1920-25 at his third tenure. In addition, ranking the first among the candidates, he was elected as the deputy of Konya in TGNA, and later as the Deputy Speaker of the Parliament after M. Kemal Atatürk.

For his valuable service during the National Struggle, Abd al-Halim Chelebi was awarded with the Independence Medal (İstiklâl Madalyası) by the TGNA. Following the end of his term in the Parliament, he went back to Konya and served the lodge for some time. Later on, he went to Istanbul and settled in a hotel room. Yet, sadly enough, he passed away either by falling off the balcony off this hotel room or being victim to an unfortunate incident. Then, Valad Chelebi (İzbudak) sat on the sheepskin (pôst) for the second time.

Valad Chelebi served as the deputy of Yozgat and Kastamonu in the Parliament and translated the entire Mathnawi into Turkish. However, he did not last long in his second tenure, since the Mawlawi Lodge was closed down along with all other tekkes across the country upon the Law on the Closure of Dervish Convents and Tombs enacted in 1925.

Discussing the matter with Atatürk before his decease, Abd al-Halim Chelebi secured his approval to appoint his son Mehmed Bâkır Chelebi to the Mawlawi convent in Aleppo. Thereafter, the official seat of Mawlawiya would be the Aleppo Mawlawi Convent until 1944, when it was abolished by the Syrian government. During his tenure in Aleppo, Mehmed Chelebi duly served Mawlawiya and also made great efforts for the annexation of Hatay to Turkey, for which he fell at odds with the French authorities in Syria. He was later accused of espionage by the Syrian government and French officials serving there, and was not allowed to enter the country upon his return from Istanbul where he had gone for a family visit. During this period, his brother Shams al-Wahid Chelebi acted as his proxy. When his brother passed away in Istanbul in 1943, the Syrian government did not approve his official post, and closed down the Mawlawi convent in Aleppo in 1944, as a result of which the post ceased to exist.

Konya Âsitânesi şeyh efendilerinden Abdülvâhid Çelebi, çocukları ve dedegân ile birlikte
Abdulvahid Chelebi, sheikh of the Âsitâne (central tekke) of Konya, with his children and dedegân (the elders)

Mevlevî Hattat Mehmet Nuri Sivasî'ye ait gubârî yazı türünde Mevlevî sikkesi ve ay-yıldız formunda tekke yazısı örneği
Example of a Gubari script style Mawlawi sikke and a tekke script in star and crescent form, by Mawlawi calligrapher Mehmet Nuri Sivasî